

**Batik texnikasi orqali o‘quvchilarda sabr-toqat va mehnatsevarlikni
tarbiyalash**

Kenjayeva Umida Rajabovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” kafedrası o‘qituvchisi

Annatatsiya : Maqolada batik texnikasi orqali maktab o‘quvchilarida sabr-toqat va mehnatsevarlik kabi fazilatlarni shakllantirishning pedagogik ahamiyati tahlil qilinadi. Batik — matoga bo‘yoq, mum yoki boshqa himoya vositalari yordamida naqsh va bezak yaratish jarayoni bo‘lib, u o‘quvchilarda diqqat, qat’iyat va mukammallikka intilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda batik mashg‘ulotlarida o‘quvchilarning ijodiy faoliyati orqali sabr-toqatni oshirish, har bir detalni puxta bajarishga odatlantirish, mehnatsevarlik va intizomni shakllantirish metodlari yoritilgan. Shuningdek, batik texnikasi o‘quvchilarda badiiy tafakkur, rang uyg‘unligi va kompozitsiya bilan ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish, milliy naqshlar va ramzlarni ijodiy talqin qilish orqali ma’naviy-estetik tarbiyani kuchaytirishda muhim vosita ekanligi ko‘rsatiladi.

Kalit so‘zlar: Batik texnikasi, sabr-toqat, mehnatsevarlik, maktab o‘quvchilari, pedagogik tarbiya, ijodiy yondashuv, badiiy tafakkur, rang va kompozitsiya, milliy naqsh, ramz.

Maktab ta’limida o‘quvchilarda shaxsiy fazilatlarni rivojlantirish, xususan sabr-toqat va mehnatsevarlikni tarbiyalash dolzarb vazifa hisoblanadi. Shu maqsadda tasviriy san’at mashg‘ulotlari, xususan batik texnikasi samarali vosita sifatida ishlatiladi. Batik jarayoni diqqatni jamlash, qat’iyat bilan ishlash va mukammallikka intilish talab qiladi, bu esa o‘quvchilarda sabr-toqatni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Batik texnikasi yordamida o‘quvchilar naqsh yaratish jarayonida rang uyg‘unligi, shakl va kompozitsiya bilan ishlashni o‘rganadilar. Shu bilan birga, har bir detalni puxta bajarishga odatlanib, mehnatsevarlik va intizomni rivojlantiradilar. Mashg‘ulotlar davomida o‘quvchilar milliy naqsh va ramzlarning badiiy va ramziy ma’nosini tushunib, ularni ijodiy talqin qilish orqali ma’naviy va estetik tarbiyaga ega bo‘ladilar.

Maqolaning maqsadi — batik texnikasi orqali o‘quvchilarda sabr-toqat va mehnatsevarlik kabi fazilatlarni shakllantirishning metodik asoslarini aniqlash, samarali pedagogik usullarni tahlil qilish va mashg‘ulotlarda ularni qo‘llash orqali o‘quvchilarning badiiy tafakkuri, estetik didi va ijodiy salohiyatini rivojlantirish imkoniyatlarini yoritishdan iborat. Tadqiqot shuningdek, batik mashg‘ulotlarida ijodiy

yondashuv orqali shaxsiy fazilatlarni tarbiyalashning samarali usullarini ham o'z ichiga oladi.

Batik texnikasi maktab o'quvchilarida sabr-toqat va mehnatsevarlik kabi shaxsiy fazilatlarni rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu texnika matoga bo'yoq, mum yoki boshqa himoya vositalari yordamida naqsh va bezak yaratish jarayonini o'z ichiga oladi. Mashg'ulotlar davomida o'quvchilar rang uyg'unligi, shakl va kompozitsiya bilan ishlash ko'nikmalarini egallash bilan birga, diqqatni jamlash, qat'iyat va mukammallikka intilish qobiliyatini rivojlantiradilar. Batik texnikasi nafaqat badiiy ko'nikmalarni, balki o'quvchilarning shaxsiy fazilatlarini shakllantirishda samarali vosita sifatida ishlatiladi.

Batik jarayoni o'quvchilarni kichik detallarga e'tibor qaratishga, ish jarayonini tartibli va tizimli bajarishga o'rgatadi. Har bir naqsh chizig'i, rangning o'rnini aniqlash va bo'yoqni qo'llash jarayoni o'quvchilardan sabr-toqat talab qiladi. Bu esa ularning mehnatsevarlik va intizom ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijodiy mashg'ulotlarda qat'iyat bilan ishlash, mukammal natija olishga intilish, o'quvchilarda ishga mas'uliyat tuyg'usini shakllantiradi va ularni mehnatga o'rgatadi.

Mashg'ulotlar davomida o'quvchilar turli ranglar, naqsh va kompozitsiyalar bilan ishlashadi. Rang uyg'unligi, shakl va naqsh ritmini aniqlash, naqshni loyihalash va matoga tushirish jarayoni o'quvchilarda ijodiy tafakkur bilan birga diqqatni jamlash, puxta ishlash va sabr-toqatni rivojlantiradi. Shuningdek, har bir detalni mukammal bajarishga intilish mehnatsevarlikni oshiradi. Batik texnikasi o'quvchilarga ishni bosqichma-bosqich rejalashtirish, natijani tahlil qilish va kerak bo'lganda takomillashtirish ko'nikmalarini egallashga yordam beradi.

Batik mashg'ulotlarida milliy naqshlar va ramzlar bilan ishlash o'quvchilarda estetik va ma'naviy tarbiyani mustahkamlashga xizmat qiladi. Milliy naqshlar va ramzlarning badiiy va ramziy ma'nosini tushunish, ularni ijodiy talqin qilish jarayoni o'quvchilarda diqqat, sabr-toqat va mas'uliyatni rivojlantiradi. Naqshlarning murakkabligi, ranglarning uyg'unligi va simmetriya talab etilishi o'quvchilardan qat'iyatli va puxta ishlashni talab qiladi, bu esa mehnatsevarlik va intizomni mustahkamlaydi. Shu tariqa, milliy naqshlar orqali estetik tarbiya va shaxsiy fazilatlar bir-biri bilan uyg'unlashadi.

Batik texnikasida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning ijodiy faoliyatini va shaxsiy fazilatlarini yanada rivojlantiradi. Guruh ishlari o'quvchilarni bir-biri bilan fikr almashishga, birgalikda loyiha yaratishga va ijodiy qarorlar qabul qilishga o'rgatadi. Loyiha ishlari metodida o'quvchilar mustaqil ravishda naqsh yaratib, har bir bosqichni puxta bajarishga odatlanadilar. Shu bilan birga, amaliy mashg'ulotlar

davomida ular rang uyg'unligi va shaklning tartibini o'rganadilar, bu esa sabr-toqatni rivojlantiradi. Ko'rgazmali tahlil va refleksiya metodlari esa o'quvchilarga o'z ishini baholash va takomillashtirishni o'rgatadi, bu jarayon mehnatsevarlik va mukammallikka intilishni oshiradi.

Batik texnikasi o'quvchilarda diqqatni jamlash, qat'iyat va mukammallikka intilish qobiliyatini oshirish bilan birga, ularni ishga mas'uliyatli bo'lishga o'rgatadi. Har bir naqshni chizish, rangni qo'llash va kompozitsiyani joylashtirish jarayoni o'quvchilardan sabr-toqat talab qiladi. Shu sababli, batik mashg'ulotlari orqali o'quvchilar nafaqat badiiy ko'nikmalarni egallaydilar, balki shaxsiy fazilatlarini rivojlantiradilar, mehnatsevarlik va intizomni mustahkamlaydilar.

Natijada, batik texnikasi orqali o'quvchilarda sabr-toqat va mehnatsevarlikni tarbiyalash jarayoni samarali va tizimli pedagogik yondashuvni talab qiladi. Mashg'ulotlar loyiha ishlari, amaliy mashg'ulotlar, ko'rgazmali tahlil va refleksiya metodlari orqali tashkil etilganda, o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, estetik didi, diqqatni jamlash, qat'iyat va mukammallikka intilishi, mehnatsevarlik va shaxsiy fazilatlarini rivojlantiriladi. Shu tariqa, batik texnikasi maktab pedagogikasi va ijodiy tarbiya jarayonida ajralmas vosita sifatida o'zining badiiy, pedagogik va tarbiyaviy ahamiyatini ko'rsatadi.

Batik texnikasi o'quvchilarda sabr-toqat va mehnatsevarlik kabi shaxsiy fazilatlarini shakllantirishda samarali pedagogik vosita sifatida xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mashg'ulotlarda loyiha ishlari, amaliy mashg'ulotlar, ko'rgazmali tahlil va refleksiya metodlarini qo'llash o'quvchilarning diqqatini jamlash, mukammal natija olishga intilish va qat'iyatli ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Batik jarayonida har bir detalni puxta bajarish, rang va shakl uyg'unligini hisobga olish o'quvchilarda sabr-toqatni oshiradi, ish jarayonini rejalashtirish va bosqichma-bosqich bajarishga odatlantiradi. Shu bilan birga, mashg'ulotlar o'quvchilarning mehnatsevarligi, intizomi va mas'uliyat tuyg'usini mustahkamlaydi.

Batik texnikasida milliy naqsh va ramzlar bilan ishlash o'quvchilarda estetik va ma'naviy tarbiyani rivojlantirishga xizmat qiladi. Naqsh va ramzlarning ramziy ma'nosini tushunish, ularni ijodiy talqin qilish jarayoni o'quvchilarda diqqat, sabr-toqat va mehnatsevarlikni oshiradi. Guruh ishlari va interfaol metodlar o'quvchilarning ijodiy faoliyatini kuchaytiradi, birgalikda loyiha yaratish, fikr almashish va ijodiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu tariqa, batik mashg'ulotlari nafaqat badiiy ko'nikmalarni, balki o'quvchilarning shaxsiy fazilatlarini tarbiyalashda samarali vosita hisoblanadi.

Natijada, batik texnikasi orqali o'quvchilarda sabr-toqat va mehnatsevarlikni shakllantirish jarayoni pedagogik jihatdan samarali bo'lib, o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, estetik didi, diqqatni jamlash va mukammallikka intilishi, mehnatsevarlik va shaxsiy fazilatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Batik texnikasi maktab pedagogikasi va ijodiy ta'lim jarayonida ajralmas vosita sifatida o'zining badiiy, tarbiyaviy va pedagogik ahamiyatini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шавди́ров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter education & global study. – 2024. – № 1. – P. 8–14.
4. Shovdirov S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH // Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Vol. 3. – No. 12. – P. 193–196.
5. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.
6. Qodirova N. "Xalq amaliy san'ati va uning estetik tarbiyadagi o'rni" // San'at va ta'lim jurnali. – 2022. – № 2. – B. 45–49.
7. Karimova D. "Batik san'atining o'qitish metodikasi" // Pedagogika va psixologiya. – 2021. – № 4. – B. 78–82.
8. Шавди́ров С. А. Ўқувчиларда tasviriy savodxonlikka oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik-psixologik jihatlari // Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15–21.